УДК 37.03:378.1

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-12\(18\)-458-468](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-12(18)-458-468)

Подлесна Ганна Володимирівна кандидат психологічних наук, доцент, доцент гуманітарних і соціальних дисциплін, Полтавський державний аграрний університет, вул. Сковороди, 1/3, м. Полтава, 36003, тел.: (095) 531-27-03, e-mail: ganna.podliesna@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5822-0039>

Осадча Лариса Анатоліївна кандидат психологічних наук, кафедра фізичного виховання та психолого-педагогічних дисциплін, Уманський національний університет садівництва, вул. Інститутська, 1, м. Умань, 20305, тел.: (066) 266-47-40, e-mail: mega.osadcha@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-7058-6682>

Альтанова Альона Борисівна кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України, вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, 03041, тел.: (050) 812-23-51, e-mail: ol_varava@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-2783-4932>

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ У ЗВО

Анотація. Проблема соціалізації особистості була і залишається актуальною впродовж тривалого часу. Розглядаючи соціалізацію як складний багатогранний процес, кінцевим продуктом якого є всебічно розвинена інформаційно обізнана, грамотна особистість, яка має стійку систему принципів та цінностей, що зберігає, примножує та передає традиції соціуму, в якому вона знаходиться, необхідно відмітити участь вищих навчальних закладів у даному процесі. Процес соціалізації у закладах вищої освіти проходить три ключових етапи: адаптивний, діяльнісний та професійний. Здійснюватись соціалізація може за різними моделями залежно від того, яку позицію у даному процесі займає сам здобувач освіти. Вищі навчальні заклади пропонують студентам долучатись до процесу соціалізації, займаючи в ньому активну позицію, що дозволить реалізувати себе у взаємодії з громадськими організаціями, зокрема студентськими, волонтерськими, спортивними та науково-дослідними організаціями. Через навчально-виховну діяльність, яка визначена освітньою програмою. За рахунок набуття інформаційно-цифрової компетентності під час формування навичок аналізу інформації та під час активної взаємодії з іншими здобувачами освіти за межами навчальних занять. За умови успішної соціалізації роль студента в процесі суттєво трансформується. Так, в період адаптації він пристосовується до нових умов та визначається із системою цінностей, яка стане провідною. На діяльнісному

етапі студент працює над собою, зростаючи як у професійному, так і особистісному аспекті. На професійному етапі студент виконує роль організатора та наставника, який здатен надавати підтримку студентам молодших курсів. Зважаючи на той факт, що сучасне суспільство постійно взаємодіє із величезним потоком інформації, у вищих навчальних закладах організовується робота, яка цілісно спрямована на формування інформаційно-цифрової компетентності студентів, що дозволяє їм не лише збирати інформацію, а й аналізувати, узагальнювати та систематизувати її. На останньому профільному рівні соціалізації студенти можуть ділитись своїми знаннями з іншими, представляючи результати своєї роботи у вигляді наукових статей або у формі наукових досліджень.

Ключові слова: соціалізація, студент, вищий навчальний заклад, здобувачі освіти, соціум.

Podliesna Ganna Volodymyrivna PhD of Psychological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Humanities and Social Disciplines, Poltava State Agrarian University, Skovorody St., 1/3, Poltava, 36003, tel.: (095) 531-27-03, e-mail: ganna.podliesna@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5822-0039>

Osadcha Larisa Anatoliivna Candidate of Psychological Sciences, Associate of Psychological and Pedagogical disciplines, Uman NUS, Institute St., 1, Uman, 20305, tel.: (066) 266-47-40, e-mail: mega.osadcha@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-7058-6682>

Altanova Alona Borysivna Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Social Work and Rehabilitation, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Heroiv Oborony St., 15, Kyiv, 03041, tel.: (050) 812-23-51, e-mail: ol_varava@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-2783-4932>

MODERN INSTRUMENTS OF STUDENT SOCIALIZATION IN HEI

Abstract. The problem of socialization of the individual has been and remains relevant for a long time. Considering socialization as a complex multifaceted process, the end product of which is a well-developed information-aware, literate person who has a stable system of principles and values that preserves, multiplies and transmits the traditions of society in which he is, it is necessary to note the participation of higher education institutions in this process. The process of socialization in higher education institutions goes through three key stages: adaptive, activity and professional. Socialization can be carried out according to different models, depending on the position of the learner in this process. Higher education institutions offer students to join the process of socialization, taking an active position in it, which will allow them to realize themselves in cooperation with public organizations,

including student, volunteer, sports and research organizations. Through educational activities, which are defined by the educational program. Due to the acquisition of information and digital competence during the formation of information analysis skills and during active interaction with other students outside the classroom. Under the condition of successful socialization, the role of the student in the process is significantly transformed. Thus, in the period of adaptation, it adapts to new conditions and is determined by the system of values that will become the leading one. At the activity stage, the student works on himself, growing both professionally and personally. At the professional stage, the student acts as an organizer and mentor who is able to provide support to junior students. Due to the fact that modern society constantly interacts with the huge flow of information, higher education institutions organize work that is holistically aimed at forming information and digital competence of students, which allows them not only to collect information but also to analyze, summarize and systematize it. At the last profile level of socialization, students can share their knowledge with others, presenting the results of their work in the form of scientific articles or in the form of scientific research.

Keywords: socialization, student, higher education institution, students, society.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства проблема соціалізації є однією з найважливіших. Її науковий розвиток забезпечують дослідники різних дисциплін: історики, філософи, соціологи, психологи, педагоги, які з різних позицій характеризують процес соціалізації.

Проблеми соціалізації науковці пов'язують з трьома обставинами: 1) трансформацією (руйнуванням) системи цінностей, наслідком чого є нездатність старшого покоління підготувати молодь до життя в новосформованих умовах; 2) радикальною і швидкою зміною соціальної структури суспільства; 3) послабленням формальної та неформальної системи соціального контролю як фактора соціалізації.

Провідна роль в даному аспекті відводиться соціалізації здобувачів освіти, а саме – студентів, які є прогресивною частиною нової генерації, що опановує інформаційне багатство людства, а з плином часу – почне визначати перспективи розвитку країни [1].

Освіта є необхідною частиною соціалізації особистості практично в усіх країнах світу. При цьому успішність сучасної освіти, і зокрема вищої, визначається не тільки обсягом знань, умінь і навичок людини, а й її здатністю здобувати та використовувати нові знання в нових умовах. Важливо знати, наскільки студент, як суб'єкт соціалізації, самостійний в інформаційному просторі, наскільки висока його соціальна компетентність, наскільки швидко він обирає сферу діяльності, в якій може досягти високого рівня професіоналізму. Перед вищою освітою стоїть важливе завдання – формування «життєво- та соціально компетентних осіб, здатних самостійно приймати

рішення в різних життєвих ситуаціях і приймати відповідальні рішення» [2, с. 5]; формування власних мотивацій, інтересів та ідеалів, що забезпечують участь молоді у розвитку Української держави. Українські вищі навчальні заклади мають не лише оновити навчальний процес, а й удосконалити навчальну діяльність, спрямовану на розвиток духовності, моральних орієнтацій кожного юнака та дівчини та їх просоціальної поведінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема соціалізації студентів під час їх освітньої діяльності в закладах вищої освіти перебуває в полі зору дослідників з початку ХХ століття.

Першими науковцями, які досліджували аспект соціалізації були Тард Г., Гіддінгс Г., Лебон Г., Дюркгейм Е., Моса М., Бугле М., Парсонс Т. та інші. Вагомий внесок у дослідження аспектів соціалізації зробили Балакирева О., Голованова Н., Ільїна В., які характеризували процес соціалізації як систему розробок основ її теорії. Бочарова В., Василькова Ю., Газмана О., Зверєва І., Завиренко Н. та Новикова Л. розглядали явище соціалізації в соціально-педагогічному аспекті. Бондаренко Н., Вайнола Р., Іщенко М., Капська А., Коваль Л., Ковчина І., Лавриченко Н., Міщик Л. досліджували те, яким чином соціальне середовище впливає на розвиток молоді особистості. Бондаренко М., Булах І., Севастьянова О. вивчали особливості міжособистісної взаємодії між викладачем та групою здобувачів освіти. Особливості соціалізації студентів у виховному просторі вищого навчального закладу аналізували Алексєєва-Вовк М., Бондаренко Т., Грищенко Н., Севастьянова О., Янішевська О та інші.

Мета статті: визначити особливості соціалізації студентів у закладах вищої освіти із застосуванням сучасних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «соціалізація» є складним та багатограним. Він активно використовується в таких науках як педагогіка, соціологія, політологія, філософія та інші.

Основоположником терміна «соціалізація» вважають американського соціолога Ф. Гуддінса, який, застосувавши його вперше, характеризував як «розвиток соціальної природи або характеру індивіда, підготовки людського матеріалу до соціального життя».

У сучасному світі, який зазнає постійних трансформацій, концепції соціалізації науковцями розглядаються в різних аспектах. Але дотримуються при цьому двох умовних підходів, які різняться в розумінні ролі самої людини в процесі соціалізації.

Перший підхід, запропонований Дюркгеймом Е. та Парсонсом Т. ґрунтується на тому, що в процесі соціалізації людина займає пасивну позицію, а сам процес соціалізації характеризується як процес адаптації даної особистості до умов суспільства, яке забезпечує формування кожного члена суспільства відповідно до культури, яка є йому притаманною. Даний підхід може бути визначений як суб'єкт – об'єктний.

Другий підхід був описаний Кулі Ч., Мідом Д. Він ґрунтується на тому, що людина активно долучається до процесу соціалізації, а не просто адаптується до тих умов соціуму в яких вона перебуває. Даний підхід визначається як суб'єкт-суб'єктний. Соціалізація описується як розвиток і самотрансформація людини в процесі пізнання, засвоєння та відтворення культури, що виражається у взаємодії людини як із стихійними, так і керованими умовами, в яких перебуває людина на всіх етапах її розвитку.

В сучасному аспекті «соціалізація» розглядається як:

- приєднання індивіда до народу, нації, суспільства через наслідування звичаїв та традицій, устроїв соціуму (Тард Г.);
- пристосування до умов середовища через освоєння певних ролей та функцій (Паригін Б.);
- формування конкретної особистості через набуття соціального досвіду (Кон. І.);
- здійснення державою контролю за послугами, промисловими та соціальними інститутами задля врахування та задоволення потреб усіх його членів (Ребер А.);
- трансформація людської істоти на суспільного індивіда, визначення її як особистості та залучення до суспільного життя як активної складової суспільства, в якому вона перебуває (Андрієнкова Н., Лукашевич М., Москаленко В.);
- набуття людиною соціальних якостей, які є необхідними для життя у суспільстві (Альбуханова-Славська К., Пазенко В.);
- набуття особистістю соціального досвіду, за рахунок формування системи цінностей та традицій, установок, які властиві конкретному суспільству або конкретній соціальній групі (Андрущенко В., Бондаренко Л.) [3; с. 34].

Враховуючи той аспект, що всі визначення мають свої відмінності у трактуванні, всі вони мають і ознаки подібності, які описують процес соціалізації, зокрема:

- розвиток, трансформація, зміни якісного характеру;
- набуття людиною якостей соціального характеру, що дозволяє визначити її як частину соціуму;
- поняття соціалізації значною мірою відображає процес адаптації людини до конкретних умов.

Визначають два типи соціалізації – первинну та вторинну. Первинна соціалізація здійснюється під час виховання дитини у вузькому сімейному колі, що забезпечує формування у неї системи цінностей та пріоритетів, які відіграють провідну роль в її житті. Вторинна соціалізація здійснюється в межах соціальних інститутів, одним із яких можна визначити фахові заклади вищої освіти [3].

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» вищий навчальний заклад визначається як заклад освітньо-наукового типу, діяльність якого цілісно спрямована на процес соціалізації здобувача освіти через оволодіння ним певною професією та за рахунок набуття теоретичних знань та формування практичних навичок [4].

Соціалізація студента вищого навчального закладу розглядається як провідна мета, що має практичне спрямування. У закладах вищої освіти соціалізація студентів здійснюється в кількох аспектах:

- формування студентської особистості, повноцінного громадянина; – формування особистості студента як високоморальної людини, яка обізнана у галузі традицій та звичаїв соціуму, його історії та прагне до його розвитку та збереження визначеної історичної спадщини;
- формування особистості студента як професіонала високого рівня, який зможе зайняти своє місце в соціумі та працюватиме на його благо;
- формування особистості студента як інтелігентної особистості, яка сприятиме культурному розвитку соціуму та країни [5].

Під час навчання здобувачів освіти у закладах вищої освіти визначають п'ять ключових моделей соціалізації:

- «стихійна» соціалізація – соціалізація, яка ґрунтується на підкоренні студента загальним вимогам, але при цьому студенти не бачать себе в тій професії, освітню кваліфікацію з якої вони здобувають;
- «позауніверситетська» соціалізація – в межах навчального закладу студент здобуває базові знання з освітнього профілю, але сам заклад та соціальні зв'язки, які формуються в ньому, поза межами навчальної діяльності студента не цікавлять і не приваблюють його;
- «традиційна» соціалізація – формування особистості студента відбувається за рахунок зовнішніх впливів керівництва або наукової спільноти вищого закладу освіти, сам студент в такій моделі, проявляє пасивність, додаткових заходів, які б сприяли його саморозвитку, він не вживає;
- «селекційна» соціалізація – під час навчання у вищих навчальних закладах здобувачі освіти не просто здобувають базові знання, а й прагнуть до саморозвитку та самореалізації через активну життєву позицію та залучення до професійної діяльності з метою професійного зростання з початку навчання;
- «гуманістична» соціалізація – самостійна діяльність студента, яка виражається у його прагненні сформувати себе як професіонала високого рівня для того, щоб стати гідним конкурентом на ринку праці [3; 6].

Досліджуючи особливості соціалізації студентів під час їх навчання у вищих закладах освіти Овчаренко Г.Е. визначає три етапи даного процесу:

1. Адаптивний (охоплює перший і частково другий курс) –спрямований на оволодіння методами навчально-професійної діяльності, основним його змістом є пристосування особистості до нових умов. Це також

зумовлено психологічними особливостями студентів першокурсників, найважливішими з яких є: формування почуття дорослості та власних устоїв, прагнення до самореалізації через самовпевненість та бажання бути визнаним у новому середовищі, прагнення до пізнання світу, загострення справедливості та ін. Студенти приходять до університету у віці, коли процес самовизначення ще не завершений. Вони беруть участь у соціальних відносинах не як представники соціальних груп, до яких належать їхні батьки, а як члени групи, яка має яскраво виражену субкультуру та особливі морально-етичні, політичні та економічні інтереси. Оволодіння цією студентською субкультурою є основним змістом процесу соціалізації, особливо на першому курсі. Тому, основним змістом процесу соціалізації на цьому етапі є адаптація, пристосування особистості до нових умов. Така поведінка може бути реактивною (гострі реакції на зміну навколишнього середовища) і детермінованим (у формі високої активності). Трансформуючі дії людини призводять до змін навколишнього світу. Вони можуть приймати конструктивний (творчий) і неконструктивний (деструктивний) вияв.

2. Діяльнісний або ціннісно-диспозиційний (частково включає другий, третій і четвертий курси) – вирішує протиріччя між ціннісними орієнтаціями в життєвих цілях і засобами їх досягнення, створеними соціальними умовами життя індивіда. Основні зусилля на цій фазі соціалізації спрямовані на розвиток особистості здобувача профільної вищої освіти і, за необхідності, на корекцію його індивідуальних особливостей.

3. Професійний (відноситься до випускного курсу) – дозволяє студентам завершити свій професійний та особистісний розвиток та перетворити їх на активних дійових осіб у процесі соціалізації. На кожному рівні не тільки вирішуються конкретні завдання розвитку особистості, а й створюються умови для переходу на наступний етап.

Таким чином, процес соціалізації студента включає практичну, психологічну та моральну підготовку до професійного життя [7].

Процес соціалізації буде ефективним за умови, що він реалізується на основі наступних принципів:

- принцип системності (взаємний вплив мікро- та макросередовища на процес соціалізації);

- принцип діяльності (активна життєва позиція особистості, яка виражається у постійній взаємодії з оточуючим середовищем на різних його рівнях);

- принцип двосторонньої взаємодії особистості із соціальним середовищем (формування у особистості системи цінностей та життєвих устоїв за рахунок активної взаємодії з іншими представниками соціуму на рівні сім'ї, школи, закладу вищої освіти);

- принцип особистої активності та вибіркової (особистість виявляє активність лише в тих соціальних умовах які визначає для себе як

комфортні або життєво важливі) [8].

Соціалізація студента під час його освітньої діяльності в вищому навчальному закладі охоплює різні сфери його діяльності:

- навчальну;
- виховну;
- спілкування в межах навчальної та позанавчальної діяльності;
- свідомість особистості [6; 8].

Розглядаючи особливості соціалізації з урахуванням її послідовних етапів, визначених під час навчання в закладі вищої професійної освіти, визначимо ключовий інструментарій, який може бути використаний в ході соціалізації.

Адаптивний період соціалізації ґрунтується на тому, що під час зміни середовища освітньої діяльності, кожен із здобувачів освіти намагається представити себе новому суспільству в тому «світлі», в якому він вважає зробити це доречно. Така поведінка може мати як позитивний, так і негативний вплив, що може мати конструктивний або деструктивний вияв. Задля ефективної соціалізації доцільним є:

- залучення студентів перших-других курсів до активної громадської діяльності через гуртки, спортивні секції, студентські та волонтерські організації, можливо, за рахунок взаємодії з соціальним педагогом, якщо в тому є потреба;
- навчально-виховної діяльності, яка ґрунтується на освоєні базових дисциплін, визначених навчальною програмою;
- формування навичок роботи з інформацією за допомогою інформаційно-цифрових технологій та світової інформаційної світової мережі через постановку завдань індивідуального характеру;
- створення умов, сприятливих для активного спілкування здобувачів вищої освіти поза межами навчально-виховного процесу [8; 9].

За умови, що здобувач вищої профільної освіти займає активну позицію та залучається до запропонованих йому видів діяльності які цілісно спрямовані на процес соціалізації, процес соціалізації матиме позитивний вплив не лише на адаптацію студента до навчальної діяльності, а сприятиме становленню глибокої системи життєвих цінностей, що дозволить здобувачу освіти здійснити перехід на наступний етап.

У випадку, коли студент обирає пасивну поведінку та виявляє зацікавленість лише у навчальній діяльності, процес соціалізації може суттєво ускладнитись та вимагатиме застосування індивідуального підходу. З боку закладу освіти, для успішної соціалізації таких студентів створено соціальну службу, соціальний працівник якої організовує роботу в індивідуальному порядку.

Другий етап – діяльнісний – дозволяє особистості остаточно визначитись із системою життєвих цінностей та устоїв на основі того факту, що до умов

навчання у вищому закладі освіти він адаптувався. Визначаючи цілі, які керують особистістю, вона прагне до їх досягнення за рахунок тих можливостей, які їй надаються або сама шукає таких можливостей, які дозволять їй досягнути визначеної мети. З боку закладу вищої освіти перед студентами залишаються відкриті ті самі форми взаємодії з суспільством, але роль студента зазнає трансформацій.

Активна позиція в громадському житті навчального закладу покладається на студентське самоврядування, спортивну галузь, волонтерську діяльність, навчально-дослідну діяльність і т.д. Визначивши пріоритети, студент реалізує себе у зазначеному напрямі. Наприклад, якщо студент обрав пріоритетним напрямом студентське самоврядування, із ролі того, хто навчається (як було у період адаптації), він переходить у роль того, хто навчає. Сформована система цінностей, визначених вищим навчальним закладом, передається наступному поколінню.

За умови, що основним напрямом соціалізації студент визначив навчально-виховну діяльність, яка цілісно спрямована на здобуття ним профільної освіти, його можливості розширюються через те, що він може виражати свою активну позицію, долучившись до громадської діяльності, але в аспекті науково-дослідницької діяльності. Для таких студентів проводяться наукові конференції, на яких вони можуть поділитись своїми знаннями та набути нових знань та нового досвіду.

Опрацювання значних обсягів навчального матеріалу сприяє розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності у всіх здобувачів вищої освіти, що сприяє формуванню навичок фільтрування інформації, дозволяє виховувати та розвивати в них академічну доброчесність, яка, на даному етапі, є одним із вагомих факторів успішної соціалізації.

Як правило, другий-четвертий курс навчальної діяльності характеризуються тим, що в межах навчального колективу формуються стійкі зв'язки, які сприяють формуванню та розвитку дружніх стосунків, що можуть зберігати свою функціональність впродовж тривалого часу. Разом із дружніми стосунками, студенти вдосконалюють свої комунікаційні навички, що сприяє процесу становлення нових взаємодій, але в ході професійної діяльності та й впродовж життя загалом.

Третій рівень – професійний визначається тим, що на даному етапі процес соціалізації особистості практично завершений, в рамках вищого навчального закладу. Відбувається перехід на якісно новий рівень, але трансформація ролі студента є закономірною.

В аспекті громадської діяльності, студенти старших курсів виконують роль організаторів та наставників, спрямовують роботу громадських організацій таким чином, щоб студенти 2-4 курсів набували організаторських навичок та зростали професійно і компетентнісно, а студенти перших курсів були зацікавлені активною діяльністю в даних громадських організаціях.

У аспекті навчально-виховної та навчально-дослідної діяльності студенти визначаються з тим, чи завершують вони свою професійну підготовку у визначеному напрямі, чи, можливо, бажають рухатись далі, реалізуючи себе в аспірантурі та докторантурі.

Робота з інформацією та інформаційними джерелами сягає найвищого рівня, тому студенти не лише опрацьовують інформацію, а й можуть представляти свої нароби у формі дослідницьких робіт або наукових статей.

Активне спілкування, на даному етапі, виходить далеко за межі студентського колективу, в якому визначені дружні стосунки. При спілкуванні з педагогами студенти визначаються з керівниками кваліфікаційних робіт, вчаться взаємодії з професіоналами різних рівнів, що дозволяє формувати їм не лише дружні, а й професійні зв'язки.

Висновки. Процес соціалізації здобувачів освіти вищих навчальних закладів є складним та багатограним, він має свою поетапну послідовність, передумови та принципи. Залежно від того, яка модель соціалізації студента виявляється актуальною, процес соціалізації має свої межі та свої особливості.

Зважаючи на те, що соціалізація спрямована на формування цілісної особистості із стійкими принципами, системою цінностей, яка здатна зберігати, примножувати та передавати традиції соціуму наступним поколінням, вищі заклади освіти надають студентам можливість успішно реалізувати себе та пройти соціалізацію за тією моделлю, яка є для студента зручною. В закладах освіти студентам пропонується долучатись до громадської, навчально-виховної, навчально-дослідної діяльності. Створюються умови, сприятливі для становлення та розвитку дружніх та професійних стосунків, компетентнісного зростання студентів та якісної їх професійної підготовки. Окремим аспектом, на який варто звернути увагу, є формування інформаційно-цифрової компетентності та навичок роботи з інформацією, що є одним із ключових аспектів соціалізації у сучасному світі.

Література:

1. Язловецька О. Соціалізація та виховання студентської молоді у ВНЗ. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки. 2012. № 107 (2). С. 260-270.
2. Капська А. Й. Соціальна робота і деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю. К., 2001. 220 с.
3. Бойко Ю.Ю. Соціалізація майбутніх юристів в освітньому просторі вищого навчального закладу. Актуальні проблеми психології. 2010. №7. С. 32-39.
4. Закон України «Про освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Сірик С.Ф. Позанавчальна діяльність студентів як чинник успішної соціалізації особистості. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2019. №2 (18). С.124-128.
6. Шулигіна Р. А. Особливості професійної соціалізації студентської молоді в освітньому просторі ВНЗ. URL: <http://www.ird.npu.edu.ua/files/shulygina.pdf>

7. Овчаренко Г.Е. Педагогічні умови соціалізації студентів мистецько-педагогічної спеціальності у позанавчальній діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. Луганськ, 2005. 20 с.

8. Харченко С.Я. Соціалізація дітей та молоді в процесі соціально-педагогічної діяльності: теорія і практика. Луганськ: Альма-матер, 2006. 230 с.

9. Волкова Н.П. Засоби стимулювання та мотивації творчої діяльності студентів. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля: Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2017. № 1 (13). С. 161-170.

References

1. Iazlovetska O (2012). Sotsializatsiia ta vykhovannia studentskoi molodi u VNZ [Socialization and education of student youth in higher education] *Naukovi zapysky [Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka]. Ser.: Pedahohichni nauky*, 107 (2), 260-270 [in Ukrainian].

2. Kapska A. Y.(2001). *Sotsialna robota i deiaki aspekty roboty z ditmy ta moloddu [Social work and some aspects of working with children and youth]*. Kyiv [in Ukrainian].

3. Boiko Yu. Yu. (2010) Sotsializatsiia maibutnikh yurystiv v osvithomu prostori vyshchoho navchalnoho zakladu [Socialization of future lawyers in the educational space of higher education]. *Aktualni problemy psykholohii*, 7, 32-39 [in Ukrainian].

4. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine "On Education"]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text [in Ukrainian].

5. Siryk S.F. (2019). Pozanavchalna diialnist studentiv yak chynnyk uspishnoi sotsializatsii osobystosti [Extracurricular activities of students as a factor in the successful socialization of the individual]. *Visnyk universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriia «Pedahohika i psykholohiia». Pedahohichni nauky*, 2(18), 124-128 [in Ukrainian].

6. Shulygina R. A. Osoblyvosti profesiinoi sotsializatsii studentskoi molodi v osvithomu prostori VNZ [Features of professional socialization of student youth in the educational space of universities Retrieved from:: <http://www.ird.npu.edu.ua/files/shulygina.pdf> [in Ukrainian].

7. Ovcharenko H. E. (2005). Pedahohichni umovy sotsializatsii studentiv mystetsko-pedahohichnoi spetsialnosti u pozanavchalnii diialnosti [Pedagogical conditions of socialization of students of art and pedagogical specialty in extracurricular activities]. Extended abstract of candidate's thesis. Luhansk. [in Ukrainian].

8. Kharchenko S.Ia.(2006) Sotsializatsiia ditei ta molodi v protsesi sotsialno-pedahohichnoi diialnosti: teoriia i praktyka [Socialization of children and youth in the process of socio-pedagogical activities: theory and practice]. Luhansk: Alma-mater, 230 [in Ukrainian].

9. Volkova N.P. (2017) Zasoby stymuliuvannia ta motyvatsii tvorchoi diialnosti studentiv [Means of stimulating and motivating the creative activity of students]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia: Seriia «Pedahohika i psykholohiia». Pedahohichni nauky*, №1 (13), 161–170 [in Ukrainian].